

GLB360 1 Pedagogikk og elevkunnskap 4, bacheloroppgave

Kandidat 14

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Lever
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filopplasting	Manuell poengsum	Lever
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filopplasting	Manuell poengsum	Lever

GLB360 1 Pedagogikk og elevkunnskap 4, bacheloroppgave

Emnekode	GLB360	PDF opprettet	18.08.2016 10:41
Vurderingsform	GLB360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	11.05.2016 08:45	Antall sider	37
Sluttidspunkt:	30.05.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606200000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5208435_cand-5780466_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	457.578 KB
Opplastingstid	28.05.2016 10:28:56

Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: GLB360

Navn: Elise Norum Olsen

Fordeler og ulemper med å ta ut elever fra den ordinære undervisningen

Advantages and disadvantages by taking pupils out from the ordinary teaching

---

Dato: 30.05.2016

Totalt antall sider: 30

www.nord.no

Sammendrag

Tittel: Fordeler og ulemper med å ta ut elever fra den ordinære undervisningen

Problemstilling: ”Hvilke fordeler og ulemper kan det ha å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet?”

Tema: Inkludering og ekskludering

Jeg ser nærmere på spørsmål som: hva som er for elevens beste, Vygotskijs sosiokulturelle perspektiv på læring, inkludering og mangfold, normalitet og avvik, begrepsbruk i forhold til stigmatisering og målet med å ta ut elever i fra timene.

Bakgrunn for valg av problemstilling og tema: Jeg ønsker å finne ut mer om dette temaet fordi jeg selv skal bli lærer og fordi det er dagsaktuelt i skolen. Egne erfaringer fra praksis har vært med på å øke nysgjerrigheten.

Metode: I oppgaven blir litteraturstudie brukt som metode. Teori og drøfting vil bli flettet sammen for å svare på problemstillingen. Litteratur i fra bøker og internett brukes som støtte for å få svar på problemstillingen.

Funnene i studiet viser at det kan være både fordeler og ulemper med å ta ut elever fra undervisningen. Alle elever er ulike og derfor må enhver situasjon vurderes ut i fra hva som er det beste for hver enkelt elev. Det finnes ikke en fasit på hvordan det skal gjøres i de ulike tilfellene.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Egne erfaringer	3
1.2. Kort presentasjon av teoretisk innhold og drøfting	4
2. Metode	5
2.1. Litteraturstudie som metode	5
2.2. Begrunnelse for valg av metode	6
2.3. Gjennomføring og bruk av kilder	6
3. Teori og drøfting.....	7
3.1. Historie	7
3.2. Forklaring på hva som menes med smågruppetiltak, å ta ut elever fra undervisningen og spesialundervisning	10
3.3. Målet med å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet	11
3.3.1 Noen grunner til at elever blir tatt ut fra undervisningen i klassefellesskapet	12
3.4. Vygotskijs sosiokulturelle perspektiv på læring	13
3.4.1. Vennskap og sosial kontakt	14
3.4.2. Sosial kompetanse	15
3.5. Motivasjon.....	16
3.6. Inkludering og mangfold.....	17
3.6.1. Mangfold som en berikelse	18
3.7. Normalitet og avvik.....	20
3.7.1 Kan begrepsbruk føre til stigmatisering av elever som blir tatt ut av den ordinære undervisningen?	21
4. Konklusjon	23
4.1 Videre studier	24
5. Litteraturliste.....	25

1. Innledning

I denne oppgaven vil det bli presentert teori og drøfting rundt dilemmaet om å ta ut elever fra fellesundervisningen. Problemstillingen for oppgaven er: ”Hvilke fordeler og ulemper kan det ha å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet?” Temaet er inkludering og ekskludering. Grunnen til valget av problemstillingen er at jeg ønsker å finne ut mer om dette på grunn av mitt fremtidige yrke som lærer. Dette er noe som er aktuelt i dagens skole, og derfor tror jeg det kan være lurt å gjøre seg opp noen meninger om. Det er et komplisert og sammensatt tema som må ses i sammenheng med ulike faktorer.

Litteraturstudie blir brukt som metode, der teori og drøfting går om hverandre gjennom hele oppgaven. Litteratur i fra bøker og artikler fra internett er blitt brukt som støtte for å svare på problemstillingen. Å lære underveis og være åpen for nye forståelser gjør at nye idéer kan bli til så lenge skrivearbeidet er i gang. Valg av metode begrunnes med at det virker som en meningsfull måte å svare på problemstillingen, og at det gir muligheter til å få mange ulike teorier, tanker og innfallsvinkler rundt temaet.

1.1. Egne erfaringer

I praksis har jeg opplevd at elever har blitt tatt ut av den ordinære klasseundervisningen, noe som økte nysgjerrigheten over denne måten å organisere undervisningen på. Dette skjedde i engelsktimene i en 3. klasse, hvor fire elever ble tatt med til et grupperom og gitt tilpasset undervisning. I første delen av timen var de sammen med klassen, og etter en stund ble de tatt ut av timen. Begrunnelsen fra lærerne var at elevene hadde vansker med å forstå det faglige innholdet i timene. Studentgruppa fikk tilbudet om å være med å se hvordan en slik time ble gjennomført, for å kunne observere hvordan det fungerte for elevene. Dette ga mulighet til å sammenligne hvordan denne typen undervisning var i forhold til når de var sammen med resten av klassen. Da elevene fikk spørsmål om hva de syntes om å bli tatt ut av timen, svarte de at de var veldig fornøyde og likte det godt. De sa at de turte å være mer aktive, rekke opp hånda, og at de lærte bedre når de var færre elever til stede. Dette kan trolig ha en sammenheng med at de følte seg tryggere i denne undervisningssituasjonen og at de ikke var redde for å dumme seg ut og gjøre feil. For disse fire elevene virket det som at det var positivt å bli tatt ut av timen, da de trivdes sammen i gruppa, og i følge dem selv fikk bedre læringsutbytte. Ved å gjøre det på denne måten ble undervisningen lagt til elevenes nivå. Den ordinære undervisningen ble sannsynligvis for vanskelig, noe som i deres tilfelle kunne føre

til passivitet og usikkerhet. På grunn av at de var flere sammen og ikke alene ble også den sosiale biten ivaretatt. I denne situasjonen virket det effektivt å ta ut elever fra den ordinære undervisningen, men i andre tilfeller kan et slikt tiltak også ha negative følger.

1.2. Kort presentasjon av teoretisk innhold og drøfting

I oppgaven vil det bli sett på fordeler og ulemper med å ta elever ut fra den ordinære undervisningen i klassefellesskapet. Elever som har fått innvilget spesialundervisning er ofte blant de som blir tatt ut av den ordinære undervisningen, derfor vil oppgaven ha en spesialpedagogisk vinkling. Fokuset vil også være på elever som blir tatt ut av undervisningen generelt, uten at det er snakk om spesialundervisning. De elevene som blir tatt ut av timene kan blant annet være barn som ikke fungerer optimalt i klassen, eller som trenger alternativ undervisning, avkobling eller faglig påfyll. Uansett hvilket tilfelle det er, handler det om hvilken innvirkning det har på elevene, både positivt og negativt.

Å være en del av klassefellesskapet handler blant annet om å kunne delta og at alle elevene føler tilhørighet i gruppa. I skolen vil det alltid være noen som trenger alternativ undervisning eller ekstra hjelp av lærer. Dette kan være elever som ikke fungerer optimalt i klassen og trenger ulik tilrettelegging, alternativ undervisning, avkobling eller faglig påfyll. Antall lærere, kompetansen til lærerne og gruppestørrelse, er noen faktorer som kan ha noe og si for om elevene har behov for å bli tatt ut av timene eller ikke. Hvis læreren har mulighet til å legge godt nok til rette for alle elevene i klassen, er det kanskje ikke nødvendig å ta ut elevene fra den ordinære undervisningen.

Videre vil det bli diskutert hva det å bli tatt ut i fra timene kan ha å si for det sosiale, følelsen av å høre til, eller å bli sett på som annerledes. Sosial kontakt er viktig for barns læring og utvikling, noe som Lev Vygotskijs sosiokulturelle teorier handler om. Videre vil inkludering bli sett på opp i mot oppgavens problemstilling. Å ta ut elever i fra timene kan i noen tilfeller være problematisk i forhold til at alle elever skal bli inkludert. I følge tall fra GSI (2016) blir 65,7% av de elevene som får spesialundervisning tatt ut i fra timene, noe som vil si at en stor andel ikke er sammen med resten av klassen. Dette sier noe om at problemstillingen er aktuell i dagens skole og derfor viktig å ha fokus på.

I oppgaven vil det også bli drøftet hvorfor mangfold og forskjellighet i skolen må bli sett på som en berikelse og ikke et problem. Barn er forskjellige og har ulike positive kvaliteter, noe som er viktig å vise forståelse og respekt for. Det vil også bli presentert historikk innenfor spesialpedagogikken for å sammenligne med hvordan det er i dag. Mulige fordeler og ulemper ved å ta ut elever fra timene legges frem underveis. Eksempel på fordeler er at elevene kan få enda bedre tilpasset opplæring og tettere oppfølging av lærer, noe som kan føre til større faglig utbytte, motivasjon og læringsglede. Ulemper kan blant annet være reduserte muligheter til å lære sammen, skolevegring, ensomhet, stigmatisering eller følelsen av å være annerledes. Begrepene *normal* og *unormal* vil også bli diskutert, samt retten til spesialundervisning og målet med å ta ut elevene fra timene. Videre vil det bli stilt spørsmål om fokuset på hva som er normalitet og hva som er avvik fra normalen, kan bli forsterket ved å ta ut elever fra timene. Diagnostisering og merkelapper som for eksempel ADHD, funksjonshemming og lærevansker vil også bli drøftet opp i mot dette.

2. Metode

2.1. Litteraturstudie som metode

I denne oppgaven er litteraturstudie metodevalget for å finne svar på problemstillingen ”hvilke fordeler og ulemper kan det ha å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet?”. Et slikt studie bygger hovedsakelig på skriftlige kilder. Teori kan brukes til å avklare begreper og for å besvare problemstillingen. I litteratur finnes det kunnskap om forskjellige teorier og resultater fra undersøkelser (Dalland, 2012). Dette er en *kvalitativ* metode som kjennetegnes med mangfold av ulike typer data og analytiske fremgangsmåter. Kvalitative metoder går i dybden av fenomener og legger vekt på betydningen og forståelsen av sosiale fenomener. Den kvalitative fremgangsmåten preges av mangfold, variasjonsbredde og analyse av tekster (Thagaard, 2013), og passer derfor i besvarelsen av oppgaven.

Å lese ulik litteratur gir teoretisk erfaring, noe som kan være med å øke forståelsen for oppgavens problemstilling underveis i skriveprosessen. På denne måten blir metoden en slags vei som blir til mens man går. Hermeneutisk tilnærming handler om å søke og oppdage underveis. Å forstå deler av virkeligheten og etter hvert utvide og styrke helhetsforståelsen, kalles for den *hermeneutiske spiral* (Taraldsen, 2011). Det vil si at nytenking, forandring og å finne nye delforståelser vil være med på å få en bedre helhetsforståelse og dypere forklaring.

Min forståelse innen dette temaet vil videreutvikles gjennom en hermeneutisk prosess, som i følge Thagaard (2013) handler om at det ikke finnes bare en sannhet, men at fenomener kan tolkes på flere nivåer. Innen hermeneutikken fortolkes menneskers handlinger ved å gå dypere inn på innholdet enn bare det som er umiddelbart synlig. En slik arbeidsmåte gir muligheter for å lære underveis, og dermed kan nye delforståelser være med på å danne en bedre helhetsforståelse for å besvare problemstillingen.

2.2. Begrunnelse for valg av metode

Grunnen til valget av litteraturstudie som metode, er at det virker meningsfullt i forhold til å kunne gi svar på oppgavens problemstilling. I denne oppgaven blir problemstillingen svart på ut i fra litteratur som har blitt vurdert, tolket og drøftet. Denne metoden gjør at man kan benytte ulike teori for å redegjøre for et tema ved å gå i dybden av litteratur, teorier og forskning. Å bruke litteratur som grunnmur gjør at ulike momenter rundt tema kan belyses, slik at oppgaven får en flersidig vinkling. Dette åpner opp for en mer sammensatt helhetsforståelse. Problemstillingen må betraktes fra ulike vinkler, og kan sannsynligvis ikke besvares ut i fra én teoretiker, lærer eller elevs synspunkt. Litteraturen som er brukt i oppgaven vil bli vist til i teksten og litteraturlista for å dokumentere hvem som er forfattere og hvor litteraturen er hentet i fra. Det er viktig at forfatterne får den anerkjennelsen og respekten de fortjener, noe som handler om god etikk i skriveprosessen. Innen vitenskapelig redelighet handler det blant annet om å ikke plagiere tekster som er skrevet av andre. Å ha en etisk forsvarlig henvisningsskikk er med på å hindre dette (Thagaard, 2013).

Å jobbe med teori og drøfting utvider forståelsen innenfor problemstillingen med å ta ut elever ifra timene, som er viktig å ha kunnskap om i forhold til skole og pedagogikk. Det er begrunnelsen til at metoder som intervju og observasjon ikke har blitt valgt som en del av besvarelsen. I besvarelsen vil teori og drøfting bli flettet sammen gjennom hele teksten. I videre undersøkelser kunne det vært interessant å gjort intervju eller observert elever som har opplevelser med å bli tatt ut av undervisningen. Egne observasjoner kunne gitt svar på blant annet hvordan det sosiale ble, eller hvordan undervisningen fungerte. Intervju av elever eller lærere ville gitt et innblikk i deres tanker og opplevelser rundt det å ta ut elever fra timene.

2.3. Gjennomføring og bruk av kilder

Den metodiske fremgangsmåten er søk i litteratur på bibliotek og i artikler, lover og skrifter på internett. Variasjonen mellom bøker tekster på internett gjør mulighetene for å finne

relevant teori større. Det oppleves som en god måte å skaffe oversikt på, fordi det gir muligheter for å finne ulike vinklinger og meninger rundt temaet. Gjennom dette studiet er søking etter og lesing av teori viktig, samt veileders innspill. Det er med på å nå en av oppgavens mål, som er å utvide forståelsen og reflektere over funnene. Tips fra veileder om valg av litteratur har vært nyttig i forhold til å velge ut relevant litteratur til problemstillingen.

Å søke etter teori på internett krever utskilling og kritisk tenkning. Det finnes mange tekster som kan brukes, derfor er det viktig å tenke over relevans i forhold til oppgaven og kvalitet på det som er skrevet. Problemstillingen spør etter fordeler og ulemper med å ta ut elever fra undervisningen i klassefelleskapet, og for å kunne svare på den har det vært en viktig jobb å skille ut tekst som ikke er relevant. Å dra ut essensen og nøkkelsetninger i litteraturen som velges ut, samt å korte ned, er også viktig for å avgrense oppgaven. Fremgangsmåten i denne oppgaven har altså vært å velge ut litteratur og finne de viktige og gode poengene, for å kunne bruke det i en ny sammenheng basert på problemstillingen. Kildene som oppgaven referer til har blitt brukt for å kunne underbygge argumentasjonen.

I startfasen ble idémyldring brukt som en metode for å kunne samle nøkkelord, idéer og tanker for det videre skrivearbeidet. Å jobbe på denne måten gir muligheter for å avgrense oppgaven, og bli bevisst på hva man er ute etter å finne (Dysthe, Hertzberg & Hoel, 2010). I prosessen har nye idéer kommet så lenge som skrivearbeidet har vært i gang, noe som har vært positivt i forhold til tenkningen rundt temaet. Å se gjennom kapitteloverskrifter, stikkordsregister og innholdsfortegnelser har vært nyttig for å lete fram litteratur. I oppgaveskrivingen har denne litteraturen blitt tolket, omformulert og satt i sammenheng i den nye teksten (Dysthe et al., 2010).

3. Teori og drøfting

3.1. Historie

I dette kapitlet vil historikk innen spesialundervisning presenteres, fordi endringer i skolestrukturen har gjort situasjonen i forhold til dagens spesialundervisning helt annerledes. For noen år tilbake var elever som trengte spesialundervisning stuet bort i spesialskoler, noe som er i kontrast til dagens skole der alle er samlet. Når alle elever skal være samlet blir det behov for å ta i bruk alternative undervisningsmetoder, på grunn av at alle elever skal få

tilrettelagt undervisning. Eksempel på dette kan være å ta ut elevene fra den ordinære undervisningen i klassefellesskapet. Før i tiden var målet å hjelpe såkalte defekte barn til å gjøre nytte for seg, slik at de ikke skulle være en byrde for samfunnet (Kirkebæk, 2001, som referert hos Bjarnason, 2010). Fokuset lå på at disse barna skulle ”repareres” og bli ”normale”, noe som førte til et stort skille mellom barn med for eksempel utviklingshemninger og såkalte ”normale” barn.

Spesialskolene, egne institusjoner, spesialklasser eller gruppe- og eneundervisning i den ordinære skolen var vanlig, da de kunne fokusere på å ”reparere” vanskene til barna. Holdningene til disse barna var ofte negative, noe som i mange tilfeller førte til stigmatisering. Stigmatisering betyr å merke noen på en negativ måte, altså sette mindreverdighetspreg på (Gundersen, 2009a). Merkelapper som ”evneveike”, ”åndssvake” og ”ikke-dannelsesdyktige” var vanlige betegnelser, noe som i dag ses på som diskriminerende og utstøtende. Rundt 1960 ble det et vendepunkt i forståelsen av arvehygiene, som kan ha en sammenheng med at FN-konvensjonen om barns rettigheter kom i 1966. Denne konvensjonen fastslo at alle barn hadde rett til opplæring, og dermed ble det vanskelig å holde på diskriminerende merkelapper (Befring, 2014).

Dette var en milepæl som satte til side ideene om de ikke-opplæringsdyktige barna som for ”åndssvake” og andre sterkt funksjonshemmede hadde ført til en livsvarig utestengelse fra opplæring. Alle barn og unge fikk nå rett til opplæring uansett individuelle forutsetninger for å lære.

(Befring, 2014, s.23).

Spesialskolene som eksisterte før var ofte for seg selv og isolert fra omverdenen. Mange trodde det var sammenheng mellom lav sosial status, dårlig atferd og evner hos barn. Målet var å få elevene til å klare seg best mulig sosialt og økonomisk i samfunnet når de ble voksne. Dessverre var det ikke prioritert å tilbakeføre elevene til normalskolen, fordi de var redde de skulle miste selvtilliten av å ikke lykkes. Før ble det sett på som viktig å skille ut elever som skulle i hjelpeklasser og spesialskolene så tidlig som mulig, slik at de ikke skulle oppleve å bli tapere i normalskolen. På slutten av 1960-tallet tok syvåringene en prøve som skulle vise hvor modne de var til å begynne på skolen, og på den måten kunne de skille ut de ”svake” elevene (Simonsen, 2010).

”Å bli satt i særskole er en ulykke både for barnet og for heimen. Det er talt og skrevet mye om at barn med små evner lider daglige nederlag i skolen og mister arbeidsglede og troen på seg sjøl. Dette er i høy grad overdrevet, og det er i alle fall rene bagateller mot å bli satt i særskole. Å bli tatt ut av klassen og satt i særskole er et så fryktelig nederlag for barnet og heimen at en aldri kommer over det”

(Norsk Skuleblad 1947, s. 155, som referert hos Simonsen, 2010, s35.).

Dette sier noe om hvor stor påkjenning det kunne være for barn å bli tatt ut av normalskolen og satt i spesialskoler. Naturligvis var det et stort nederlag for både barnet og familien å bli sett på som unormal, åndssvak, evneveik, udugelig, og som et repareringsobjekt som ikke var bra nok for den ordinære skolen. Styringsmyndighetene har i de siste 20 årene fjernet spesialskolene for å nå målet og idealet om en felles skole for alle. Likevel har tallet på ulike varianter av spesialundervisning gått opp, som for eksempel egne ”skoler” i skolen, smågruppeundervisning, eller eneundervisning med lærer eller assistent (Germeten mfl., 2010; Jelstad & Holterman, 2012; Wendelborg & Tøssebro, 2011, som referert hos Skogdal, 2014, s.42). I dag fungerer det ikke slik at elever blir sendt til spesialskoler fordi de blir sett på som et repareringsobjekt, åndssvak eller evneveik. Likevel kan det dras paralleller mot det å ta elevene ut av undervisningen i klassefellesskapet, fordi det kan oppleves som stigmatiserende for elevene. Også i dag vil trolig noen elever oppleve dette som et nederlag, fordi de kan få merkelapper knyttet til seg, eller bli sett på som annerledes og unormal. Om elevene eksempelvis ikke får den respekten de skal i skolen, eller muligheten til å ha sosial kontakt med andre elever, kan det å bli tatt ut av timene ha de samme konsekvensene som det hadde før i tiden.

I en undersøkelse gjort av grunnskolen informasjonssystem kommer tallene frem på hvor mange elever som mottar spesialundervisning på ulike måter. Dette er tall som er hentet fra grunnskolen i hele landet i 2015/16. Tallene viser at 17018 elever får spesialundervisning hovedsakelig i (den ordinære) klassen, 6221 får spesialundervisning hovedsakelig alene, 21669 får spesialundervisning hovedsakelig i grupper på to-fem elever og 4350 får spesialundervisning hovedsakelig i grupper på 6 elever eller flere (GSI, 2016). Disse tallene viser at hele 65,7% av de som får spesialundervisning ikke er sammen med hele klassen, men blir tatt ut av timene. Historisk sett har mye skjedd de siste årene, men tallene fra undersøkelsen viser at det også i dag er mange elever som mottar spesialundervisning i skolen. Denne spesialundervisningen foregår ikke bare inne i klasserommet, men også utenfor

9

i mindre grupper eller individuelt. Dette kan ses i sammenheng med elevene som før i tiden ble satt i spesialskoler. Selv om det ikke blir helt det samme, handler det fortsatt om at skolen også i dag skiller elevene ut i fra evner og forutsetninger. I dag er spesialskoler og lignende tiltak avviklet, noe som kan gjøre at elever med behov for ekstra hjelp ikke blir stigmatisert på samme måte som før. Dette kan trolig ha sammenheng med at det har blitt gjort endringer i lover og forskrifter.

3.2. Forklaring på hva som menes med smågruppetiltak, å ta ut elever fra undervisningen og spesialundervisning

I skolen vil det alltid være noen elever som har større behov for ekstra hjelp enn andre. En løsning på dette kan være å ta med enkeltelever eller smågrupper ut av klassen. Smågruppetiltak er opplæringstiltak som er organisert i mindre grupper utenfor den ordinære undervisningen. I mange av disse tilfellene blir skolefagene kombinert med praktisk arbeid (Udir, 2011). Elever har rett på spesialundervisning hvis ikke utbyttet av ordinær undervisning er godt nok. Denne typen undervisning kan eksempelvis innebære å jobbe med andre læringsmål, at eleven følges opp av lærer i klasserommet, eller får tilpasset utstyr etter behov. Pedagogisk-psykologisk tjeneste gir råd om tilrettelegging for barn med særskilte behov. De må gjøre en sakkyndig vurdering for at elever skal få spesialundervisning, og det må fattes enkeltvedtak for å kunne vike fra læreplanen. Elever med spesialundervisning får en individuell opplæringsplan som viser innholdet og målene for undervisningen. (Udir, 2014a og Udir, 2016a).

Alle elever har krav til et godt og læringsfremmende skolemiljø, de skal tilhøre en gruppe eller klasse, og de skal ha en arbeidsplass tilpasset deres behov og forutsetninger. Dette gjelder alle elever, uansett om det er snakk om spesialundervisning eller ikke (Udir, 2016a), fordi alle elever har rett til tilpasset opplæring.

Når det er kartlagt hva den ordinære opplæringen består av, må det vurderes om dette tilbudet gir denne eleven et tilfredsstillende utbytte. Sentralt i denne vurderingen er spørsmålet om den individuelle utviklingen og mestringen til eleven er så liten at særskilte tiltak bør settes i verk. Det må også vurderes om eleven kan få et tilfredsstillende utbytte ved at den ordinære opplæringen endres.

(Udir, 2009, s.31).

Uansett om det er allmennpedagogikk eller spesialpedagogikk det er snakk om, har barna rett til å utvikle seg og lære, noe som pedagogen har ansvar for (Hausstätter, 2010). På den ene siden kan det å ta ut elever fra timene være et dilemma med tanke på stigmatisering, mens på den andre siden kan man risikere å usynliggjøre behov, muligheter og barrierer hos elevene hvis man ikke gjør det (Tangen, 2012, som referert hos Sæthre, 2010). Dette støttes av Steinnes (2010) som mener at likebehandling i alle tilfeller ikke er rettferdig, og at det kan føre til en usynliggjøring av behovene elevene har for tilrettelegging. I dag er det stort fokus på å kartlegge barns evner og utvikling og sette inn tiltak så fort som mulig, noe som kan være med på å sette fokus på ”sterke” og ”svake” elever. Samtidig kan det også være skummelt å ha ”vent og se”-holdninger, som var mer vanlig før. Dette kan gjøre at elevene ikke får den hjelpen og støtten de trenger for å kunne utvikle seg og lære (Steinnes, 2010).

3.3. Målet med å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet

I dette kapitlet vil det bli sett på hva som er målet med å ta ut elever fra den ordinære undervisningen, for å kunne trekke frem hva som egentlig er poenget med denne organiseringsmåten. Målet med å ta ut elevene fra undervisningen i klassefellesskapet, kan være at de skal kunne komme tilbake til den ordinære undervisningen senere. Det er viktig at læreren gir barna mulighet til å si sin egen mening, og komme med ønsker om hvordan de vil ha undervisningen organisert. Dette handler om elevmedvirkning, og at læreren viser at elevenes synspunkt også har betydning. Skolen må oppleves som meningsfull for barna, og for å oppnå dette er kommunikasjon med elevene vesentlig. Det er sannsynlig at det har negativ innvirkning på motivasjon og læringsutbytte hvis elevene blir tatt ut av timene i mot deres egen vilje. Derfor bør læreren være bevisst på å snakke med elevene, slik at det ikke får uheldige konsekvenser.

Opplæring individuelt eller i smågrupper kan være måter å organisere undervisningen på. Det er viktig å tenke gjennom hvor undervisningen foregår, om den gir verdighet til eleven og hvem som har ansvaret. ”Er det en lærer med kompetanse på feltet, eller er det en lærer som må ”fylle” årsverket sitt? I det siste tilfellet er det ikke en verdsetting av elevene.” (Sæthre, 2010, s.146). Målet er at alle elever skal få tilrettelagt undervisning med god kvalitet, noe som betyr at læreren må være kvalifisert til jobben, og ikke bli satt til å gjøre jobben på grunn av for eksempel ressursmangel eller pengesparing.

To viktige mål med å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet er å *forebygge* at problemer, vansker og barrierer utvikler seg eller oppstår, og å *avhjelp* og *redusere* de problemer, vansker og barrierer som allerede eksisterer (Simonsen, 2010). Å ta ut elevene fra timen, enten ved individuelle eller smågruppebaserte opplæringstilbud, skal begrunnes ut i fra hver enkelt elev sine behov, samt sosialt og faglig læringsutbytte. Spesialpedagogisk undervisning er tiltak med utgangspunkt i § 5-1 i opplæringsloven (Læringsmiljøsentret, u.å.). I denne paragrafen står det at det skal legges vekt på elevens utviklingsutsikter. ”Opplæringstilbudet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven.” (Skoledata, u.å.).

Et annet mål med å ta elevene ut fra timene kan være at de skal få mer hjelp av læreren, tettere oppfølging og på den måten få større faglig utbytte av undervisningen. Det kan også bli enklere for de elevene som har ekstra behov for arbeidsro for å kunne konsentrere seg. Idealet i skolen er å ha minst mulig spesialundervisning, men samtidig har elevene krav på opplæring ut i fra deres forutsetninger. Å ta ut elevene fra timen, samt spesialundervisning kan derfor forsvares på grunn av dette opplæringsansvaret som skolen har (Fasting, Hausstätter & Turmo, 2011). ”Hensikten med slike tiltak er at elevene skal få en bedre tilpasset opplæring med økt motivasjon og flere mestringsopplevelser” (Jahnsen & Nergaard, 2013).

3.3.1 Noen grunner til at elever blir tatt ut fra undervisningen i klassefellesskapet

I følge Jahnsen, Nergaard & Grini (2011), kan grunnen til at elever blir tatt ut fra timen i noen tilfeller være at resten av klassen trenger arbeidsro, eller at læreren trenger avlastning og avbrekk. De sier at skoler som ikke har smågruppetiltak for elever, ser ut til å ha det bedre i forhold til de skolene som velger en slik organisering. Dette kan være en form for *segregering*, som i følge deres undersøkelse ikke har en positiv effekt verken for elevenes læringsmiljø eller atferd. Segregering er det motsatte av integrering, som handler om å skille enkelte mennesker fra andre (Store norske leksikon, 2015). Det som kan være negativt med at enkeltelever ofte blir tatt ut av timene, er at de ikke har undervisning sammen med elever på samme alder. Det kan føre til ensomhet eller følelsen av å være annerledes (Bjarnason, 2010). Hvis dette blir tilfellet for elevene som får denne type undervisning eller spesialundervisning, vil det være negativt hovedsakelig for den enkelte eleven. Det er derfor helt nødvendig å vurdere om det faktisk er flere positive konsekvenser enn negative.

Det er viktig at fokuset ikke skal ligge på at elevene må tilpasses skolen, men at det er skolen som skal tilpasses elevene. En grunn til at elever blir tatt ut av klassen kan for eksempel være at de blir sett på som uromoment eller problem i klassen, og på grunn av dette må flyttes ut av klassen slik at resten av gruppa skal få et best mulig opplæringsstilbud. Dette kan føre med seg negative holdninger til eleven, noe som kan gå utover selvoppfatningen. Fasting, Hausstätter & Turmo (2011) hevder det at en slik gruppering kan føre til homogenisering av klassen. At elevgruppen blir homogenisert vil si at alle er like, noe som ikke nødvendigvis er en positiv konsekvens for klassen. Mangfoldet en berikelse som bør verdsettes og brukes som en ressurs, i stedet for å bli betraktet som en ulempe, noe som kapittel 3.6.1. vil handle om.

3.4. Vygotskijs sosiokulturelle perspektiv på læring

I dette kapitlet vil Vygotskijs teorier legges frem og drøftes opp i mot problematikken rundt å ta ut elever fra timene og klassefellesskapet. Forskning og teori om inkludering bygger mye på teoretikeren Lev Vygotskijs (1896-1934) sosiokulturelle perspektiv på læring og utvikling. Mens *integrering* har fokus på individet som skal inn i fellesskapet, vil *inkludering* handle mer om å synliggjøre fellesskapets ansvar. Inkludering forbindes ofte med en felles skole der alle går i vanlige klasser (Haug, 2004). I følge Haug er det innenfor inkludering viktig å forbedre fellesskapet slik at alle elever blir medlemmer av en klasse. Det er viktig for å kunne ta del i det sosiale livet, for å øke demokratiseringen slik at alle stemmer blir hørt, samt å øke det sosiale og faglige utbyttet. Problematikk i forhold til inkludering vil bli diskutert videre i kapittel 3.6.

Skogdal (2014) sier at deltakelse i følge Vygotskij er den sosiale opplevelsen av å være sammen, det å være involvert i sosiale situasjoner og å føle sosial tilhørighet. Det kan gi større muligheter til å lære av andre sine erfaringer, samhandle, kommunisere, få tilbakemelding og ta andres perspektiv. Å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet kan i noen tilfeller stride i mot Vygotskijs teorier, på grunn av argumentet med at læring skjer i samhandling med andre. Vygotskijs teorier handler om at all læring og kunnskap må ses i en sosiokulturell sammenheng. Personlig utvikling og læring må forstås som "mind in society", som betyr at læring skjer gjennom sosiale aktiviteter der det er interaksjon med andre. Menneskets indre tenkning er et resultat av den ytre tenkningen sammen med andre.

I forhold til elever med særskilte tilretteleggingsbehov var Vygotskij (1978) motstander av å kategorisere personer etter evner, avvik og mangler, men mente at det å delta i fellesskap med jevnaldrende kunne gi uante utviklingsmuligheter langt utover individenes eventuelle biologiske og organiske begrensninger.

(Skogdal, 2014, s.46).

Ut i fra dette kan vi se en forklaring på hvorfor det er positivt for enkeltelever, men også for hele klassemiljøet, å være sosial i skolen. Å ha alle elever samlet i en klasse, gir mulighet for sosial kontakt. Med utgangspunkt i Vygotskijs teorier om at mennesker lærer gjennom interaksjon med andre, kan det tolkes at det å ta elevene ut i fra undervisningen i klassefellesskapet ikke er positivt for elevenes personlige utvikling og læring. En ulempe kan være at elevene opplever å bli tatt ut av timene som negativt selv, og på grunn av det blir skolevegrere. Skolevegring kan bli sett på som ”vansker med å møte på skolen som følge av emosjonelt ubehag” (King og Bernstein, 2001, som referert hos Rudjord, 2009). Skolen og lærernes jobb er blant annet å sørge for at alle elevene har det bra og trives. Derfor er det viktig å ha øynene åpne og være kritisk til denne måten å organisere undervisningen på. For noen elever kan det være veldig nyttig og bra, mens for andre kan det være en negativ faktor som går utover blant annet motivasjonen, selvfølelsen og det sosiale. Barn kan bidra til hverandres utvikling, noe som ikke skjer hvis de blir isolert fra jevnaldrende.

3.4.1. Vennskap og sosial kontakt

Skogdal (2014) hevder at organiseringen av undervisningen kan ha mye å si for elevenes utvikling av vennskap og relasjoner. Derfor er det viktig at elevene ikke fratas denne muligheten, noe som i verste fall kan skje om elevene ofte blir tatt ut fra timene og får undervisning på et annet sted. Det medfører at disse elevene kan gå glipp av viktig tid i forhold til sosial kontakt med jevnaldrende elever. Et godt læringsmiljø på skolen kan ha positiv effekt på resultatene, noe som kan ses i sammenheng med at elevene er i et sosialt samspill med hverandre. De har da mulighet til å støtte hverandre i arbeidet, utviklingen og læringen. Samtidig som det er mange gode grunner til å ha alle elevene samlet i klasserommet, kan det også da bli en utfordring for læreren å få til tilpasset opplæring til alle, slik at de får frem sitt potensiale til å lære (Kunnskapsdepartementet, u.å.).

Fordelen med å ha alle elevene samlet når undervisningen foregår, er at alle kan oppleve sosial tilhørighet i skolen. Sosial kontakt, samhandling, og opplevelsen av å høre til er viktig

for barn i oppveksten og utviklingen. Det som kan være synd i forhold til å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet, er at noen får undervisning skilt fra resten av klassen, og at det derfor ikke i alle tilfeller blir lagt til rette for sosial samhandling. Ofte vil elevene ha større behov for venner i den ordinære klassen desto eldre de blir. Skolen er en arena som skal legge til rette for sosial kontakt og utvikling av vennskap, og derfor sier det seg selv at elevene må få mulighet til å være mye sammen (Sæthre, 2010). I opplæringsloven (Udir, 2014a) slås det fast at alle elever skal høre til en klasse eller basisgruppe. Elevene bør være i klassen eller basisgruppen i så stor del av skoletiden som mulig, slik at behovet for sosial tilhørighet blir sikret. Dette er også viktig for at de skal oppleve stabilitet i hverdagen.

”Prinsippet om sammenholdte klasser er en bærebjelke i fellesskolen og har også en viktig funksjon i forbindelse med inkludering av elever. Dersom elevene tas ut av basisgruppen/klassen kan dette føre til at elevens sosiale tilhørighet til basisgruppen/klassen svekkes.”

(Udir, 2014a).

Selv om det er et krav om sosial kontakt, betyr ikke det at elevene aldri kan tas ut av timene. I følge Udir (2014) sier loven at elevene kan bli delt i andre grupper i deler av tiden hvis det er behov for det. Det kan være individuelle behov som gjør at eleven har større utbytte av opplæring på alternative opplæringsarenaer. Dette kan være et godt argument for å ta elevene ut av undervisningen i klassefellesskapet.

3.4.2. Sosial kompetanse

Det uttrykkes at det i skolen skal arbeides med å utvikle elevenes sosiale ferdigheter, og det påpekes spesifikt at skolen ikke bare skal dreie seg om fag. Skolen skal ikke bare se til at elevene får skolefaglige kunnskaper, men også bidra til at elevene utvikler seg sosialt og personlig. På skolen skal elevene utvikle sosiale ferdigheter som samarbeid, selvkontroll, ansvar og empati for andre.

(Udir, u.å.).

Å delta i samspill med omgivelsene, er nødvendig fordi kunnskapen ligger i samfunnet rundt oss. Å lære sammen med hele klassen er derfor viktig for å tilegne seg de uskrevne reglene, om hva som er akseptert og mindre akseptert (Hjelmbrekke, 2014). Dette er viktig slik at elevene lærer hvordan man skal snakke og oppføre seg til andre mennesker, og hva som er høflig og uhøflig. Å lære seg å ta hensyn til andre mennesker i ulike sosiale situasjoner, er en

viktig del av utviklingen til barn. Dette har stor betydning for å kunne fungere sosialt med venner, voksne og andre mennesker barna må forholde seg til.

Fellesskapet i skolen er viktig for å utvikle respekt og toleranse for hverandre uavhengig av kjønn, sosiale, kulturelle, økonomiske og evnemessige forutsetninger. I opplæringsloven står det at elevene skal utvikle den sosiale kompetansen, verdier, holdninger og ferdigheter som gjør dem bedre rustet til å delta aktivt og bidra positivt i samfunnet (Kunnskapsdepartementet, u.å.). Med utgangspunkt i dette kan det virke som at det er positivt å ikke ta elevene ut av undervisningen i klassefellesskapet, men heller la de være sammen med elevgruppa slik at de får utviklet sosial kompetanse. Likevel trenger det ikke å bety at elever som blir tatt ut fra den ordinære undervisningen ikke får utviklet den sosiale kompetansen, verdier, holdninger og ferdigheter. Dette kommer helt an på hvordan undervisningen er lagt opp, hvordan den blir gjennomført, hvor ofte det skjer, og ikke minst om det er sammen med andre elever som bidrar til positiv utvikling. Å ta ut elever fra timene er altså ikke bare svart-hvitt. Det finnes ikke en fasit som kan fortelle hva som er det beste for alle elever i alle slags tilfeller, noe som tidligere nevnt betyr at skolen og lærerne må vurdere hva som er det beste for hver enkelt elev.

3.5. Motivasjon

I noen situasjoner vil elevene være best tjent med å bli tatt ut fra timen, fordi motivasjon, læringsutbytte og trivsel kan øke. Å bli tatt ut av klassen kan gi elevene mulighet til å få best mulig tilpasset opplæring og oppfølging av lærer. Dette kan igjen føre til lærelyst, mestring og en følelse av å duge til noe. I følge Imsen (2012) står motivasjon sentralt når det gjelder å forstå atferden til mennesker. ”Motivasjon defineres gjerne som det som forårsaker aktiviteter hos individet, det som holder denne aktiviteten ved like, og det som gir den mål og mening.” (Imsen, 2012, s.375). Videre sies det at motivasjon utvikles i et samspill mellom samfunnsmessige forhold i livet til mennesker og behovene mennesker har (Imsen, 2012). For noen elever vil det å ha undervisning sammen med en stor klasse oppleves som problematisk. Om en elev opplever gang på gang å ikke forstå hva som skjer i timene, ikke klarer å følge instruksjoner, løse oppgaver osv., vil eleven trolig ikke føle mestring eller få stort læringsutbytte av undervisningen. Dette kan igjen føre til at elevene får liten tro på seg selv. Det er naturlig at motivasjonen for å skulle lære noe nytt blir mindre om eleven ikke opplever verken mestring eller læring i timene. Elevenes læringsutbytte må vurderes slik at de får en best mulig skolehverdag tilpasset sine forutsetninger.

3.6. Inkludering og mangfold

Det er politisk enighet om at grunnskolen i Norge skal være en inkluderende skole. I følge Jahnsen og Nergaard (2013) kan det å ta ut elever fra ordinære klasses timer og undervise i egne grupper, være en utfordring nettopp på grunn av dette. Selv om tanken er god, kan ofte gevinsten av å ta ut elever fra timene være kortsiktige og i verste fall sette begrensninger for å bli inkludert. Dette kan også ha noe å si for hele læringsmiljøet på skolen.

Å være inkludert vil si å delta i skolens læringsfellesskap sammen med alle de andre elevene. Dette innebærer at den enkelte elev opplever sosial tilhørighet og sosialt fellesskap med jevnaldrende, samtidig som opplæringen er tilpasset evner og behov slik at eleven lærer og utvikler seg både menneskelig og faglig (Salamancaerklæringen).

(Jahnsen & Nergaard, 2013).

Det er viktig at alt som kan være med på å ekskludere elever, blir avdekket og fjernet. Å ekskludere vil si å utestenge eller utelukke noen (Gundersen, 2009b). Inkludering handler om respekt, opplæring for alle, og at alle skal ha mulighet til å være aktive deltakere i skolen (Bjarnason, 2010). I opplæringslova under § 1-1. *Formålet med opplæringa* står det at ”Skolen og lærebedrifta skal møte elevane og lærlingane med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst. Alle former for diskriminering skal motarbeidast” (Lovdata, 2015). Her sies det blant annet at elevene har krav på respekt og utfordringer som fremmer lærelyst, og at forskjellsbehandling på grunn av for eksempel faglige prestasjoner ikke skal forekomme. Sannsynligvis kan det å bli tatt ut i fra timene enten i grupper eller alene, i noen tilfeller være motstridende med formålsparagrafen. Eksempel på dette er hvis det å ta ut elevene fra timene ikke gir utfordringer som fremmer danning og lærelyst, eller at det fører til diskriminering av elevene det gjelder. Hvis det ikke stilles krav til elevene, eller at de blir vist respekt og tillit, vil dette også stride i mot formålsparagrafen.

Skogdal (2014) sier at inkludering kan være skolens visjon og ideal, og at dette i praksis handler mye om deltakelse. De elevene som blir tatt ut fra undervisningen i klassefellesskapet kan i verste fall bli fratatt muligheten til å inkluderes og delta. I skolen kan det være viktig og nyttig med spesialpedagogisk kompetanse for å kunne få til inkludering og tilpasset opplæring for alle elever med ulike behov og forutsetninger (Fasting, Hausstätter & Turmo, 2011). Spesialpedagogikk er et fagområde som hovedsakelig har som mål å få til god og tilrettelagt

undervisning for alle elever. Innenfor spesialpedagogikken fokuseres det på at alle skal kunne delta i samfunnet på lik linje med andre (Tjeldvoll, 2009).

”Elever skal oppleve gode læringsmiljøer hvor det faglige og sosiale fellesskapet er utviklende og godt. I noen sammenhenger krever det utstrakt individuell tilrettelegging” (Udir, 2014b). I dette sitatet fra Utdanningsdirektoratet understrekes det at elevene har rett til et godt, utviklende og sosialt læringsmiljø. Som tidligere nevnt vil det variere fra elev til elev og fra gruppe til gruppe om disse rettighetene blir fulgt eller ikke, når elever blir tatt ut av den ordinære undervisningen i klassefellesskapet. Derfor er det viktig å diskutere den langsiktige effekten av denne typen tiltak, slik at elevene får god nok undervisning over lengre tid. Inkludering og deltakelse må være et mål med undervisningen, også når elevene blir tatt ut av timene. På den andre siden kan det også stilles kritisk spørsmål til om alle elever er inkludert i klassen selv om de er tilstede i den ordinære undervisningen. Kanskje vil de som føler seg ensomme oppleve at de blir mer inkludert i en mindre gruppe som blir tatt ut av timen.

3.6.1. Mangfold som en berikelse

I følge Befring (2014) skal skolen ivareta alle barn ut i fra de muligheter, interesser og behov de har. For å få til det må man ha en grunnholdning som respekterer og støtter det mangfoldet som er i skolen. Som lærer er det viktig å se på forskjellighet blant elevene som noe verdifullt, styrkende og berikende som skaper et stort mangfold i klassene og skolen generelt (Jahnsen & Nergaard, 2013). Det å ha alle elevene samlet i klasserommet trenger derfor ikke å være negativt. Skoleklasser blir ofte delt på grunnlag av evner og forutsetninger, fordi det spesialpedagogiske tilbudet som regel er ved siden av den ordinære undervisningen. Det er ingen forskning som sier at det er gjennomgående effektivt for læringen å gruppere elevene ut i fra evner og forutsetninger (Hattie, 2009, som referert hos Fasting, Hausstätter & Turmo, 2011). ”Det må unngås at elever på en unødig måte mister støtten fra andre elever og inspirasjonen og drahjelpen som opplæring i sammenholdt gruppe kan gi” (Kunnskapsdepartementet, u.å.).

Barn er forskjellige og naturligvis flinke og mindre flinke på ulike områder. Noen interesserer seg for estetiske fag som musikk og kunst og håndverk, andre for språkfag, idrett eller matematikk. Noen er flinke til å lese, mens andre har gode ferdigheter når det kommer til digitale hjelpemidler (Befring, 2014). Elevmangfoldet gir mulighet for å lære av hverandre, få

flere venner og mennesker å støtte seg på. Å bli tatt ut fra klassefelleskapet kan altså være negativt for faglig læring, hvis de går glipp av store deler av den ordinære undervisningen. Det kan være vanskelig for læreren å vite hvor mye elevene faktisk får med seg i timene, noe som kan bety at elevene får mer utbytte av undervisningen enn læreren tror. Det trenger derfor ikke å være et enkelt valg, fordi det kan være både fordeler og ulemper med begge deler. Det vil da bli et etisk dilemma, da man ikke vet hva som er den riktige handlingen (Reindal, 2010). På grunn av at alle er ulike, kan det å ta ut elevene fra undervisningen i klassefelleskapet være den beste løsningen i noen tilfeller, mens det i andre tilfeller ikke vil være like positivt.

Det å få en større forståelse for at mangfoldet er en berikelse og ikke et problem, kan være et fremtidsmål for skolen og samfunnet generelt (Befring, 2014). Et mål er at vi slutter med å fokusere på hva som er problemet, men heller prøve å finne løsninger ut i fra elevenes muligheter, behov og talent. I følge Bjarnason (2010) burde skolen i stedet for å drive spesialundervisning, som for eksempel kan være å ta elever ut i fra timene, heller lære opp allmennpedagogene til å jobbe inkluderende og effektivt med alle elever. På den måten mener Bjarnason at enkelte elever ikke blir sett på som ”den spesielle”, og at vi da kan sikre de individuelle rettighetene. Det kan tenkes at større fagkunnskap innen spesialpedagogikk i skolen kunne ført til mindre spesialundervisning og tiltak som å ta ut elever fra undervisningen i klassefelleskapet. Læreren ville da trolig ha mer kunnskap og dermed muligheter til å favne flere elever i et klasserom. Om læreren har flere verktøy å bruke i undervisningen for å tilrettelegge for flest mulig elever, vil læreren kunne jobbe forebyggende slik at flest mulig elever kan fungere i klassen i undervisningssammenheng. Selv om dette høres enkelt og fornuftig ut, kan det likevel være utfordrende og skulle tilfredsstillende alle behov og tilrettelegge undervisningen for alle elevene i en stor klasse. Ekstra pedagogisk hjelp kan derfor i mange tilfeller være helt nødvendig med tanke på elevenes beste, og derfor trenger det ikke bestandig å være fornuftig å ha alle elevene samlet i samme klasserom.

I den generelle delen av læreplanen blir det sagt at den viktigste oppgaven en pedagog har er å fortelle elevene at de er i stadig utvikling, på grunn av at de skal få tillit til seg selv og egne evner (Udir, 2016b). Alle elever må godtas til tross for sine spesielle behov, og det er viktig at ingen opplever disse behovene eller ”svakhetene” som hindringer og begrensninger for utviklingen (Sæthre, 2010). Som lærer må man huske at elevene utvikler seg og formes i ulikt

tempo, og at det så å si er umulig å få en helt riktig oppfatning av barnas utvikling, eller hvilke kunnskaper de sitter med (Taraldsen, 2015). For læreren kan det være vanskelig å få en dyp nok forståelse av elevenes opplevelse av situasjonen, slik at de riktige avgjørelsene blir tatt i forhold til om elevene skal bli tatt ut av undervisningen i klassefelleskapet eller ikke.

At læreren har gode relasjoner til elevene er derfor viktig for å kunne få en best mulig forståelse av hvordan elevene har det. På den måten kan læreren ha mulighet til å hjelpe dem ut i fra deres situasjon og forutsetninger. Grunnene til elevenes atferd, konsentrasjon, styrker, svakheter osv. er ofte veldig sammensatte og kan derfor være vanskelig å tolke. Det kan ha noe å gjøre med hvordan de har det hjemme, sosialt og med seg selv. Mobbing, lite søvn, dårlige matvaner, krangling, uro i hjemmet eller lav selvfølelse er noen eksempler på årsaker. At elever er ukonsentrerte trenger ikke å ha noe med den faglige forståelsen å gjøre, og derfor er det grunn til å tro at det i noen tilfeller kan være feil, og kanskje til og med forverre situasjonen hvis eleven blir tatt ut av fellesundervisningen.

3.7. Normalitet og avvik

Når det snakkes om ”normale” barn, snakkes det også automatisk om ”unormale” barn. Dessverre kan de barna som trenger ekstra hjelp bli sett på som unormale, mens de barna som ikke trenger denne støtten er innenfor normalen. Dette kan derfor være en negativ konsekvens av å ta ut elevene fra undervisningen i klassefelleskapet. Ofte blir normalitet utgangspunktet for å finne de som er ”spesielle” og dermed unormale. ”Aksen av normalitet spenner over bredden: *normal-unormal*.” (Hausstätter, 2014, s.64). I følge Hausstätter (2014) vil noen elever av ulike årsaker, som for eksempel biologi og miljø, ha en type atferd som kan oppfattes som annerledes og utenfor normalen. Gundersen (2009c) sier at normal kan bety at noe er regelrett, forskriftsmessig, gjennomsnittlig, naturlig eller i henhold til normen. Det er ofte ulike oppfatninger om hva som er normalt. Det kan være det som er vanligst, altså det som forekommer oftest, det som er sosialt akseptert og ”riktig”, eller ”Atferd som virker forståelig og meningsfull, og ikke vitner om mental forstyrrelse hos personen (klinisk normalitetsbegrep).” (Gundersen, 2009c).

Ut i fra dette kan det stilles spørsmål om hvordan fokuset på hva som er normalitet og hva som er avvik fra normalen, kan være med på å stigmatisere, ekskludere og gruppere de såkalte ”unormale” elevene. De elevene som blir tatt ut av timene kan i verste fall bli oppfattet som

unormale, og dermed stå i fare for å bli sett på som avvikere. Dette kan ha konsekvenser for elevens selvoppfatning og troen på seg selv. I en klasse der de fleste blir sett på som normale, vil det være stor sannsynlighet for at de som blir betraktet som unormale får negative tanker om seg selv. Dette kan være uheldig for elevens utvikling både sosialt og faglig. Om skolen blir veldig normalitet- og avviksfokusert, vil trolig risikoen for mobbing også øke. Dette er noe skolen bør jobbe med, slik at ingen elever blir utsatt for mobbing, stigmatisering, og følelsen av å være annerledes. I skolen er det som tidligere nevnt avgjørende at det er åpenhet og aksept for forskjelligheten, slik at alle blir godtatt som de er, inkludert og respektert.

Det er fare for at de barna som blir sett på som avvikere blir satt i bås. Kermit (2010) hevder elevene kan oppleve at det er lavere forventninger til dem, og at anerkjennelse ofte blir gitt når elevene oppnår prestasjoner som møter forventningen om normalitet. Hvis dette skjer, vil det være en ulempe med å ta ut elever fra timene. Forskjellighet vil bli et avvik fra en normalstandard, og problemet med dette kan være at skolen og lærerne har som mål å ”normalisere” elevene (Reindal, 2010). Samfunnets oppfatninger om hva som er normalt, avvik, problemer, verdifullt og mindre verdifullt, vil være med å påvirke barns oppfatning av seg selv som normal eller annerledes (Tangen, 2012). Bruken av begrepene normalitet og avvik er derfor problematiske, noe som vil bli sett mer på i neste underkapittel. Ulikhet er naturlig og normalt. Det som hadde vært unormalt, var hvis alle skulle vært like, hatt samme behov, forutsetninger og evner.

3.7.1 Kan begrepsbruk føre til stigmatisering av elever som blir tatt ut av den ordinære undervisningen?

De elevene som blir tatt ut av den ordinære undervisningen, er som sagt ofte de som av ulike årsaker har behov for tilrettelagt undervisning eller spesialundervisning. Det kan for eksempel være på grunn av diagnoser, konsentrasjonsvansker eller behov for mer praktisk undervisning. På grunn av at nettopp dette, kan de elevene som blir tatt ut av undervisningen i klassefelleskapet få uheldige merkelapper knyttet til seg. I dag er det vanlig at elever har diagnoser som for eksempel ADHD, eller merkelapper som konsentrasjonsvansker, atferdsproblemer, matematikkvansker og lignende. ”Ved ADHD blir menneskene beskrevet med en type atferd som skiller seg ut fra det normale, og dette avviket blir begrunnet ut fra biologiske årsaker.” (Hausstätter, 2010, s. 64). Å identifisere denne forskjelligheten gjør at man kan kategorisere elever, noe som kan føre til stigmatisering og avviksfokus. Å bli

kategorisert som et barn med et problem eller en vanske, kan være belastende og ødeleggende. Å gi diagnoser og sette merkelapper kan også være med på å gi identitet til enkeltindivider (Fasting, Hausstätter & Turmo, 2011).

Ved å bruke navn på de ”spesielle” elevene, opprettholdes og skapes disse kategoriseringene og merkelappene. Eksempler på dette kan være elever med språkvansker, aspergers, ADHD, adferdssvikt, oppmerksomhetssvikt, oppmerksomhetsforstyrrelse, lærevanske, funksjonshemning, den inkluderte og ekskluderte eleven, (Hausstätter, 2010). I skolen og kanskje spesielt innenfor spesialpedagogikken, har begrep og motbegrep som dette blitt brukt: verdig/ uverdig, helbredelig/ uhelbredelig, brukbar/ ubrukbar, dannelsesdyktig/ ikke dannelsesdyktig, utviklingsdyktig/ ikke utviklingsdyktig, opplæringsdyktig/ ikke opplæringsdyktig, levedyktig liv/ ikke levedyktig liv. Normalitet har ofte vært målestokken for å skille mellom begrepene, noe som kan ha vært med på å sette menneskegrupper utenfor samfunnets fellesskap, familiefellesskap, læringsfellesskap osv. Det problematiske med å bruke slike begreper er at mennesker kategoriseres som ”dem” og ikke som ”oss” (Simonsen, 2010). Ut i fra dette er det grunn til å tro at fokuset på hva som er normalitet og hva som er avvik fra normalen kan bli forsterket, hvis elevene blir tatt ut av undervisningen i klassefellesskapet. Dette kan ha negativ innvirkning på menneskets selvoppfatning.

Jeg er mindre sikker på hva *den spesielle* er i spesialpedagogikken, og jeg er redd for at mange profesjonelle spesialpedagoger behandler den spesielle på en slik måte at man forårsaker unødige hindringer og ekskludering av elever.

(Bjarnason, 2010, s.86).

Kategorisering og diagnostisering kan forårsake en utskilling som fokuserer på å forebygge og reparere elevene slik at de blir ”normale”. Å diagnostisere elever kan føre til stigmatisering og brennmerking, som igjen kan gjøre at objektivisering inntreffer (Taraldsen, 28.08.2015. Normalitet og avvik – jakten på det normale barnet). Objektivisering kan oppstå hvis man utfører arbeidsoppgavene sine på samme måte uansett hvem det er snakk om, noe som kan føre til en tingliggjøring av mennesker. Elevene blir et ”det”, altså en ting eller et objekt. Dette kan gjøre at elevene ikke føler seg ivaretatt og møtt som menneske (Røkenes og Hanssen, 2012). Å ta med elevene ut fra undervisningen i klassefellesskapet kan ha positiv effekt, fordi det i mange tilfeller kan være med på å forebygge problemer og vansker. Hvis det på den andre siden fører til merkelapping, kan det ha negativ innvirkning på elevenes

utvikling, for eksempel på grunn av overbeskyttelse eller senkede forventninger fra både lærere og seg selv (Tangen, 2012).

4. Konklusjon

I denne oppgaven har problemstillingen: ”Hvilke fordeler og ulemper kan det ha å ta ut elever fra undervisningen i klassefelleskapet?” blitt besvart gjennom drøfting og teori. Egne erfaringer fra praksis har økt nysgjerrigheten, noe som er bakgrunnen for valg av problemstilling. Litteraturstudie som metode har gitt muligheter for å gå dypt inn i teori både i bøker, artikler og på internett. På denne måten har det kommet frem ulike teorier, tanker og vinklinger på problematikken med å ta ut elever fra den ordinære undervisningen. I skolen vil noen elever ha behov for mer hjelp enn andre; det kan være snakk om de elevene som ikke fungerer optimalt i klassen, trenger alternativ undervisning, avkobling eller faglig påfyll. En løsning kan være å ta ut elevene fra undervisningen i klassefelleskapet.

I følge teoretikeren Lev Vygotskij skjer læring gjennom sosiale aktiviteter og interaksjon med andre (Skogdal, 2014). En ulempe med å ta ut elevene fra undervisningen i klassefelleskapet, kan være at de fratras denne muligheten. Sosial tilhørighet i klassen, samhandling, opplevelsen av å høre til og sosial kontakt er viktig for utviklingen av den sosiale kompetansen. Likevel kan individuelle behov hos elevene gjør at læringsutbyttet blir større om de blir tatt ut av den ordinære undervisningen og gitt alternativ opplæring. Dette er et etisk dilemma som det mest sannsynlig ikke finnes ett enkelt svar på. Det vil derfor være viktig at det alltid er en levende diskusjon i skolen rundt problemstillingen, for å finne ut hva som er mest riktig i hver enkelt situasjon.

I oppgaven har det blitt sett på at det å ta ut elever fra timene kan være på tvers av prinsippet om inkludering, fordi inkludering blant annet handler om at alle skal ha mulighet til å være aktive deltakere i skolen (Bjarnason, 2010). På den andre siden kan det å bli tatt ut av klassen også åpne opp for bedre tilpasset opplæring og oppfølging av lærer, noe som kan føre til lærelyst, motivasjon, mestring og en følelse av å duge til noe. Det er viktig å se på mangfoldet som en berikelse (Jahnsen & Nergaard, 2013), og at det er naturlig at mennesker er forskjellige. Videre har det også blitt sett på at det å ta ut elever fra undervisningen i klassefelleskapet kan gi reduserte muligheter til å lære sammen, med hverandre og av

hverandre. Det kan også føre til skolevegring og homogenisering av elevgruppa, samt et smalt fokus på hva som er normalitet og avvik. Dette kan være med på å kategorisere elever, noe som kan føre til at de får merkelapper knyttet til seg.

4.1 Videre studier

I videre studier rundt problemstillingen ”Hvilke fordeler og ulemper kan det ha å ta ut elever fra undervisningen i klassefellesskapet?”, kunne det vært interessant å forske mer på hvilke opplevelser og meninger elever og lærere har. Ved å bruke intervju eller observasjon som metode, kunne nye innfallsvinkler og tanker rundt tema kommet frem. I et intervju hadde det gått an å sammenligne hva elevene og lærerne mente. Elevene hadde da eksempelvis hatt mulighet til å fortelle om det påvirket dem sosialt og personlig å bli tatt ut av timene, og lærerne kunne sagt noe om hva det hadde å si for klassefellesskapet. Observasjon av elever som blir tatt ut av timene hadde åpnet opp for å kunne vurdere kritisk selv, og å få innblikk i hvordan det i realiteten fungerte.

5. Litteraturliste

Befring, E. (2014). ”Mangfoldet som ressurs. Spesialpedagogikken og berikelsesperspektivet i teori og praksis”. I Lundh, L., Hjelmbrække, H. & Skogdal, S. (Red.), *Inkluderende praksis* (s.21-32). Oslo: Universitetsforlaget.

Bjarnason, D. S. (2010). ”Gjennom labyrinten: Hva er (spesial)pedagogikk i et inkluderende miljø?”. I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.72-87). Oslo: Høyskoleforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Dysthe, O., Hertzberg, F. & Hoel, T. L. (2010). *Skrive for å lære*. Oslo: Abstrakt forlag.

Fasting, R., Hausstätter, R. S. & Turmo, A. (2011). Inkludering og tilpasset opplæring for de utvalgte? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 95(2), 85-90. Hentet fra <https://www.idunn.no/npt/2011/02/art03>

GSI. (2016). *Spesialundervisning*. Hentet 17.04.2016, fra <https://gsi.udir.no/application/main.jsp?languageId=1#>

Gundersen, D. (2009a). *stigmatisere*. Hentet 11.05.2016, fra <https://snl.no/stigmatisere>

Gundersen, D. (2009b). *ekskludere*. Hentet 25.05.2016, fra <https://snl.no/ekskludere>

Gundersen, D. (2009c). *normal – regelrett*. Hentet 01.05.2016, fra <https://snl.no/normal%2Fregelrett>

Haug, P. (2004). ”Hva forskningen forteller om integrering og inkludering i skolen”. I Tøssebro, J. (Red), *Integrering och inkludering* (s. 169-198). Sverige: Studentlitteratur.

Hausstätter, R. S. (2010). "Den spesielle elven i spesialpedagogikken: et bidrag til spesiallærerens etiske utvikling". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.53-71). Oslo: Høyskoleforlaget.

Hjelmbrekke, H. (2014). "Det viser seg at mangfold er bra for oss alle. Å legge til rette for eit inkluderende læringsmiljø". I Lundh, L., Hjelmbrekke, H. & Skogdal, S. (Red.), *Inkluderende praksis* (s.63-80). Oslo: Universitetsforlaget.

Imsen, G. (2012). *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jahnsen, H. & Nergaard, S. (2013). *Ut av klassen?* Hentet 10.04.2016, fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/inkludering/ut-av-klassen/en-inkluderende-skole-article81625-18645.html>

Jahnsen, H., Nergaard, S. & Grini, N. (2011). «Få dem ut av klassen!» – Men hjelper det? I: *Bedre Skole* 2011(3), 30-36. Hentet fra https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Bedre%20Skole/BS_nr_3-11/BedreSkole-0311-Jahnsen_Nergaard_Grini.pdf

Kermit, K. (2010). "Etikk og audiopedagogikk – en drøfting på bakgrunn av et historisk eksempel". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.39-52). Oslo: Høyskoleforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (u.å.). *Veiledning om organisering av elevene*. Hentet 10.04.2016, fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Veiledning_om_organisering_elevene.pdf

Lovdata. (2015). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)*. Hentet 11.04.2016, fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Læringsmiljøseneteret. (u.å.). *Viktige bestemmelser i lov og forskrifter*. Hentet 12.04.2016, fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/inkludering/viktige-bestemmelser-i-lov-og-forskrifter/>

Reindal, S. M. (2010). "Dilemmaer om ulikhet: forskjellighet sett i lys av kapabilitetstilnærmingen som grunnlag for spesialpedagogisk virksomhet". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.116-132). Oslo: Høyskoleforlaget.

Rudjord, K. (2009). *Skolemiljø og skolevegring. Skolerelaterte faktorerens betydning for skolevegring*. (Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger). Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/185563/1/Rudjord,%20Kristin.pdf>

Røkenes, O. H. & Hanssen, P. H. (2012). *Bære eller bryte. Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget.

Simonsen, E. (2010). "Med blick for barnet? Spesialpedagogikkens profesjonsforståelse og etiske posisjoner". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter*. (s.20-38). Oslo: Høyskoleforlaget.

Skogdal, S. (2014). "Inkludering er deltakelse for alle". I Lundh, L., Hjelmbrække, H. & Skogdal, S. (Red.), *Inkluderende praksis* (s.41-52). Oslo: Universitetsforlaget.

Skoledata. (u.å.). *Opplæringslova*. Hentet 02.05.2016, fra <http://www.skoledata.net/Lover/Opplaring/opl05.htm>

Steinnes, J. (2010). "En bekreftelsens etikk: Universelle rettigheter og et individuelt ansvar". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.100-115). Oslo: Høyskoleforlaget.

Store norske leksikon. (2015). *Segregering*. Hentet 25.05.2016, fra <https://snl.no/segregering>

Sæthre, J. (2010). "Livskvalitet – et mulig grunnlag for å legge til rette og å evaluere (spesial)undervisning i en inkluderende skole". I Reindal, S. M. & Hausstätter, R. S. (Red.), *Spesialpedagogikk og etikk. Kollektivt ansvar og individuelle rettigheter* (s.133-149). Oslo: Høyskoleforlaget.

Tangen, R. (2012). "Tilnæringsmåter og temaer i spesialpedagogikk – en introduksjon". I: Befring, E. & Tangen, R. (Red.) *Spesialpedagogikk* (s.17-30). Oslo: Cappelen Damm.

Taraldsen, E. (2011). *Homo Libero*. Inderøy: Norsk Pedagogisk Forlag.

Taraldsen, E. (2015). *Etisk pedagogikk*. Inderøy: Norsk Pedagogisk Forlag.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Tjeldvoll, T. (2009). *spesialpedagogikk*. Hentet 10.05.2016, fra <https://snl.no/spesialpedagogikk>

Udir. (2011). *Smågruppetiltak for elever med problemferd, 2006*. Hentet 10.05.2016, fra <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/Ovrige-forfattere/Smagruppetiltak-for-elever-med-problematferd-2006/>

Udir. (2014a). *Veilederen Spesialundervisning*. Hentet 14.04.2016, fra <http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Veilederene-i-fulltekst/Spesialundervisning/?depth=0#a2>

Udir. (2014b). *Inkluderende opplæring*. Hentet 07.04.2016, fra <http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Skole/Begreper-og-prinsipper/Inkluderende-opplaring/>

Udir. (2016a). *Tidlig innsats*. Hentet 02.01.2016, fra <http://www.udir.no/Regelverk/tidlig-innsats/Skole/>

Udir. (2016b). *Den generelle delen av læreplanen*. Hentet 25.01.2016, fra http://www.udir.no/upload/larerplaner/generell_del/generell_del_lareplanen_bm.pdf

Udir. (2009). *Veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning*. Hentet 02.05.2016, fra https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Veiledn_Spesialundervisn_2009.pdf

Udir. (u.å.). *Sosial kompetanse*. Hentet 02.05.2016, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Elevrelasjoner/Sosial-kompetanse1/Sosial-kompetanse/?read=1>

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5208435_cand-5780466_5224941
Filtype	pdf
Filstørrelse	63.106 KB
Opplastingstid	27.05.2016 11:59:15

Neste side
Besvarelse
vedlagt

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter: Elise Norum Olsen

Norsk tittel: Fordeler og ulemper med å ta ut elever fra den ordinære undervisningen

Engelsk tittel: Advantages and disadvantages by taking pupils out from the ordinary teaching

Studieprogram: Grunnskolelærer for 1.-7. trinn

Emnekode og navn: GLB360. Pedagogikk og elevkunnskap, bacheloroppgave

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: _____

Dato: 27.05.2016

Elise Norum Olsen
underskrift

